

Mornari hrvatskog primorja na pelješkom brigantinu „Venoge“

Radojica Barbalić, Rijeka

Jedrenjaci poluotoka Pelješca mnogo su se u prošlosti odlikovali svojim putovanjima i podhvatima u daleke zemlje i u borbama sa mediteranskim — levantskim i alžirskim — gusarima početkom prošlog stoljeća. O tim pothvatima i borbama još je dans živa uspomena na Pelješcu, a kronika pomorske povijesti ovih krajeva detaljno iznosi podatke o ovim zbivanjima. Pri tim podhvatima i borbama istaknuli su se članovi posada peljeških jedrenjaka, pa nije rijetko da se o tome zna i izvan Pelješca, jer su na pelješkim brodovima bili ukrcani i mornari iz ostalih naših krajeva.

Listajući arhivu stare bakarske Lučke kapetanije naišli smo na neke dokumente, koji se odnose na mornare uže okolice Bakra, koji su bili ukrcani na pelješkim brodovima, pa ovim našim malim prilogom želimo osvježiti uspomenu na neke poznate podhvate peljeških jedrenjaka, a ujedno i istaknuti obol kojeg su mornari Hrvatskog Primorja dali u zajedničkom radu na izvršenju putovanja peljeških brodova na kojima su bili ukrcani.

Poznato je, da je 21. siječnja 1828. u blizini Krete bio napadnut od grčkih gusara pelješki brigantin »Venoge« pod zapovjedi kap. Stjepana Kerše iz Orebića. Brod je bio napadnut od dva gusarska broda, no nakon četverosatne borbe uspio je uzmaknuti gusarima i doploviti u Carigrad. Kako predaja veli, na brodu se nalazio i jedan turski paša sa ženama, djecom i poslugom, koji je također pružio pomoć kap. Kerši i sudjelovao u oružanom odbijanju napada grčkih gusara. Kronika o slučaju brigantina »Venoge« veli, da je paša bogato nadario kap. Keršu, dok ga je autsrijski car odlikovao zlatnom medaljom za građanske zasluge, a posada novčanom nagradom.

Od slučaja gusarskog napada na brigantin »Venoge« prošle su pune tri godine. Tada bakarska Lučka kapetanija dobiva od riječkog guvernera jedan dopis u kojemu se u kratko prikazuje gusarski napad na brigantin »Venoge« i konstatira da su u času borbe sa gusarskim brodovima bila na brigantinu »Venoge« ukrcana i dva mornara sa bakarskog područja i to Andrija Randić iz Kostrene sv. Barbare i Stjepan Glavan iz Kostrene sv. Lucije. U dopisu se navodi da je »Sua Maestra Sacratissima« blagonaklono odlučio da kap. Kerši podijeli odlikovanje i da se isplati 25 forinti svakom članu posade, koji se nalazio na brigantinu u času borbe. Kako do sada mornarima Randiću i Glavanu nije bila uručena novčana nagrada, jer su se iskricali sa brigantina »Venoge«, riječki guverner upućuje bakarsku Lučku kapetaniju da pozove obojicu i da im u prisutnosti mornara i po-

moraca »con analoga Solennità« u ime »njegovog svetog veličanstva« uruči novčanu nagradu.

Dopis je bakarska Lučka kapetanija zaprimila koncem veljače 1831., te nakon što je pozvala oba mornara ustanovila je, da se još uvijek ne nalaze kod kuće, već da su ukrcani na nekom brodu i da plove izvan domovine. Tek u travnju iste godine javio se Andrija Randić, a s njime i Glavanova supruga, koja je molila da se nagrada za njezinog supruga uruči njoj. Vjerojatno je Glavan bio još ukrcan na nekom brodu, koji nije dolazio u naše vode, a razumljivo je, da bi novac dobro došao njegovoj supruzi, pa je Lučka kapetanija odlučila da novac uruči Randiću i Glavanovom ovlašteniku Jakovu Paškvanu, koji se javio na kapetaniji.

U dosije-u predmeta prileži zapisnik o izvršenju uručenju novčane nagrade, koji je sastavljen 5. travnja 1831. Nakon što je — kako se navodi u zapisniku — pred nagrađenima, te prisutnim mornarima i pomorcima pročitan dopis riječkog guvernera, uručena je »a Nome di Sua Maestà Sacratissima« po Suverenu određena novčana nagrada u iznosu od 25 forinti svakome, nakon što su potpisali zapisnik i predali namire na primljenu svotu.

Zapisnik su supotpisali prisutni kapetani Matija Tadejević i Matija Zuvčić, noštro mo Josip Kopajić i mornar Matija Marunić.

I time je nakon pune tri godine bio ovom malom svečanosti u bakarskoj Lučkoj kapetaniji dan epilog gusarskom napadu na pelješki brigantin »Venoge«.

*

No brigantin »Venoge« ponovno se javlja u arhivi bakarske Lučke kapetanije već slijedeće godine, pa i ovu prbilješku navodimo radi kurioziteta:

Naime krajem 1831. godine, kada se brigantin »Venoge« nalazio u Mariopolu nesretnim slučajem utopio se mornar Anton Car iz Bakra, kada je polazio sa broda na kraj. Zapovjednik broda kap. Kerša dostavljajući izvještaj o nesretnom slučaju dao je obavezu da će njegovoj obitelji isplatiti zaostatke plaće. Ali kako do kraja ožujka 1832. nije kap. Kerša uručio zaostalu plaću, bio je pozvan od tršćanskog guvernera preko svoje nadležne kapetanije, da bude podsjecen na »dovere verso gli eredi del detto Antonio Czar«, pa je ujedno o odluci tršćanskog guvernera bila obaviještena i bakarska Lučka kapetanija.

Vjerojatno je kap. Kerša u međuvremenu postupio po nalogu, jer nismo u arhivi više našli dokumente, koji bi se ticao isplate zaostatka plaće mornara Cara.